

мај-август
2025.

ЕПАЛЕ е-магазин

ЕПАЛЕ фокус:
Учење као
покретач промена

ПОШТОВАНИ ЧИТАОЦИ И ДРАГЕ КОЛЕГЕ,

Пред вама је нови број ЕПАЛЕ магазина који доноси инспиративне разговоре, актуелне теме и примере добре праксе са платформе настојећи да дотакне сва три тематска фокуса у овој јубиларној години:

- Вештачка интелигенција (ВИ) – трансформисање пејзажа учења;
- Основне вештине – темељи целоживотног учења;
- Вештине оријентисане на будућност – припрема за прилике сутрашњице

У овом издању посебно смо се осврнули на питање како учење може да буде покретач промена – професионалним развојем, стицањем дигиталних вештина или микроквалификација које одговарају захтевима савременог тржишта рада. У интервјуу са Аном Јовановић, суоснивачицом „Кројачеве школе“, сазнајемо како изгледа квалитетна обука и зашто је мотивација запослених кључна за успех. Донели смо вам и разговор са др Маријом Браун, ЕПАЛЕ амбасадорком, која истиче значај континуираног учења и укључивања заједнице. Проф. Симус О’Туама нас подсећа да образовање одраслих мора да има сопствени простор у оквиру целоживотног учења.

Овог пута истражујемо и како **вештачка интелигенција** може да постане савезник у инклузивном учењу, али и зашто је важно да јој сви имају приступ и да разумемо етичке изазове које носи. Поред тога, у фокусу је и развој **основних вештина**, без којих коришћење дигиталних алата није могуће. Завршавамо текстовима који указују на кључне **вештине будућности** – оне које ће бити неопходне свакоме ко жели да остане релевантан на тржишту рада и активно учествује у друштву.

На тај начин, ово издање директно одражава **ЕПАЛЕ фокусе за 2025. годину**: доступност и етичко разумевање вештачке интелигенције, унапређивање основних вештина и припрему за будућност која је већ почела. Интервјуи и текстови показују како ови приоритети могу да се преточе у конкретне кораке, иницијативе и личне приче.

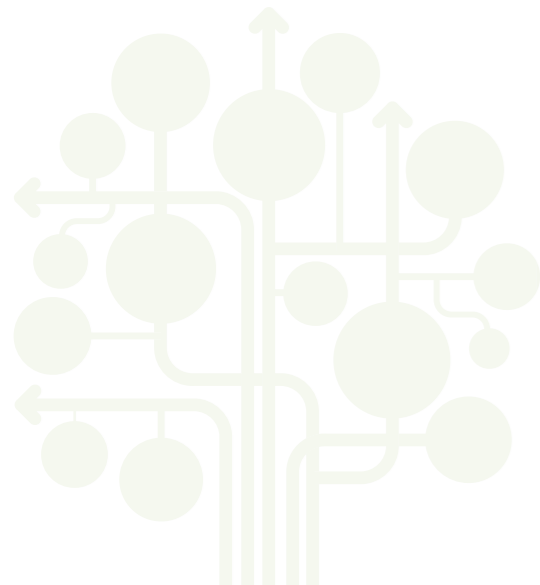
Верујемо да је сваки број прилика да инспиришемо наставнике и едукаторе да учење посматрају као прилику за лични развој, професионално напредовање и активно учешће у друштву.

Хвала што сте с нама на овом путу. Настављамо да заједно градимо заједницу у којој образовање одраслих има видљивост, снагу и будућност.

Ваш ЕПАЛЕ тим Србија

САДРЖАЈ:

- Учење као покретач промена:
Како до ефикасног развоја запослених
и микроквалификација по мери тржишта? **3**
- Рушење баријера у образовању одраслих **7**
- ЕПАЛЕ интервју:
Образовање одраслих мора добити сопствени простор **11**
- Вештачка интелигенција и
инклузија: Могућности за ниско квалификоване полазнике **15**
- Обезбеди се за будућност:
путеви учења који повезују вештине, секторе и одрживост **19**
- ЕПАЛЕ интервју са Оливером Илић **21**
- AI и како се преквалификовати и/или наставити школовање **25**
- Вештине будућности
- како да се припремимо за будућност која је већ почела? **27**
- Одустајање у основном образовању одраслих **31**
- Од финансијске анксиозности до финансијске писмености **35**
- Библиотеке у борби против дезинформација **39**
- Нови ОЕЦД увиди у образовање одраслих у ЕУ **43**

Учење као покретач промена: Како до ефикасног развоја запослених и микроквалификација по мери тржишта?

У разговору са **Аном Јовановић**, суоснивачицом „Кројачеве школе“, откривамо како изгледа квалитетна обука.

Аутор је **Маријана Пантић**.

[Линк на оригиналном чланку](#)

Када говоримо о учењу одраслих, често се фокусирамо на појединца – његову мотивацију, време и циљеве. Али, подједнако је важна и улога организација које тај развој могу да подрже или закаче. У наставку интервјуа за ЕПАЛЕ, Ана Јовановић, предузетница и суоснивачица једне од највећих образовних платформи у региону – „Кројачеве школе“, открива каква су очекивања данашњих послодаваца, како изгледа савремена, ефикасна обука и зашто микроквалификације постају кључан алат за оснаживање тржишта рада.

Колико су компаније у Србији вољне да улажу у професионални развој својих запослених? Да ли је потребно да се ради на освешћивању ставова компанија у овој области?

Последњих година заиста примећујем позитиван помак, али је то и даље недовољно у односу на потенцијал који постоји. Велики број компанија у Србији формално издваја средства за обуке запослених, али се често ради о једнократним тренинзима који нису повезани са дугорочним циљевима компаније, нити са личним развојем запослених. Учење се неретко посматра као трошак, а не као инвестиција, и ту почиње проблем.

Оно што недостаје јесте стратегијски приступ – систем који учење не третира као догађај, већ као процес. Један од главних изазова је што се у многим организацијама одговорност за развој запослених налази искључиво у рукама HR сектора, док менаџери тимова немају јасну улогу у том процесу. Без њихове подршке и личне укључености, нема истинске културе учења.

Зато је један од кључних задатака – рад на оснаживању менаџера. Они су ти који могу (и треба) да препознају учење као алат за решавање конкретних пословних проблема и као начин да задрже добре људе. Када менаџер уме да постави питање „Шта треба да научимо да бисмо сутра били бољи?“, тад се ствара клима у којој је учење логичан, природан део рада.

Из нашег искуства, најаутентичнији помаци се дешавају онда када:

- компанија дефинише јасне циљеве учења повезане са пословним резултатима,
- запослени имају осећај смисла у томе што уче (односно, виде личну корист),
- постоји подршка помоћу повратне информације, флексибилног ритма и алата прилагођених реалним условима рада.

Управо зато, развили смо посебан програм мотивације за учење који реализујемо у сарадњи са компанијама. Програм обухвата рад са менаџерима и запосленима, подршку у постављању циљева, технике личне мотивације, али и алате за тимску подршку. Посебно смо поносни што је део овог програма интегрисан и у саму платформу, тако да корисници, осим квалитетног садржаја, добијају и конкретне подстицаје да истрају и примене оно што уче.

Како полазници ефикасно уче – који су битни елементи квалитетне обуке?

Полазници ефикасно уче када се осећају сигурно, вођено и повезано са оним што уче. Није довољно да им дамо добар садржај – морамо да им дамо и контекст, ритам и смисао. У „Кројачевој школи“ смо током година рада учили неколико елемената који праве разлику између просечне и квалитетне обуке.

Полазници ефикасно уче када се осећају сигурно, вођено и повезано са оним што уче. Није довољно да им дамо добар садржај – морамо да им дамо и контекст, ритам и смисао. У „Кројачевој школи“ смо током година рада учили неколико елемената који праве разлику између просечне и квалитетне обуке.

Прво, важан је осећај напредовања. Наши курсеви су структурирани у мале, јасне кораке. Свако предавање има свој микроциљ. Нема осећаја преплављености, већ корачање кроз садржај уз сталан утисак: „Ово могу, идем даље.“ Тај осећај је невероватно важан за одрасле који често сумњају у себе или нису дуго учили.

Друго, повратна информација. На крају одређеног сегмента, полазници добијају тест или практични задатак и повратну информацију (објашњење тачног одговора или предлог решења задатка).

Треће, релевантност. Свако знање које преносимо мора да има везу са стварним животом и послом. Наши курсеви су оријентисани на конкретне задатке, а не на учење „за сваки случај“ – учи се оно што ће полазник већ сутра моћи да примени.

Четврто, мотивација. Полазницима пружамо подстицаје да истрају. Наше обуке не говоре: „Морате.“ Оне говоре: „Верујемо да можете.“ То је велика разлика.

Пето, осећај да нису сами. Иако уче онлајн, полазници знају да иза платформе стоје људи који су размишљали о сваком кораку. Наши предавачи су врхунски стручњаци, а курсеви пажљиво дизајнирани да буду пријемчиви, логични и подржавајући.

На крају – ми заиста верујемо у то да је у центру сваке обуке човек, не садржај. И кад тако поставиш ствари, све остало постаје јасније.

Какво је Ваше мишљење о микроквалификацијама и да ли је то будућност целоживотног учења?

Савремени послодавци све чешће траже кандидате Т-профила – особе које имају дубоко знање у једној области (уско стручна вертикала), али и широк скуп повезаних вештина (хоризонтала), као што су комуникација, тимски рад, дигитална писменост, емпатија или разумевање пословног контекста.

Микроквалификације су идеалан начин да се управо та хоризонтала надогради, али и да се обликује дубока стручност. Оне омогућавају људима да у ритму свог живота развијају нове компетенције, да брзо одговоре на промене у послу или да се припреме за потпуно нову професионалну улогу.

Ми у „Кројачевој школи“ видимо микроквалификације као алате који повезују реалне потребе тржишта са личним развојем – и то је прави смисао целоживотног учења.

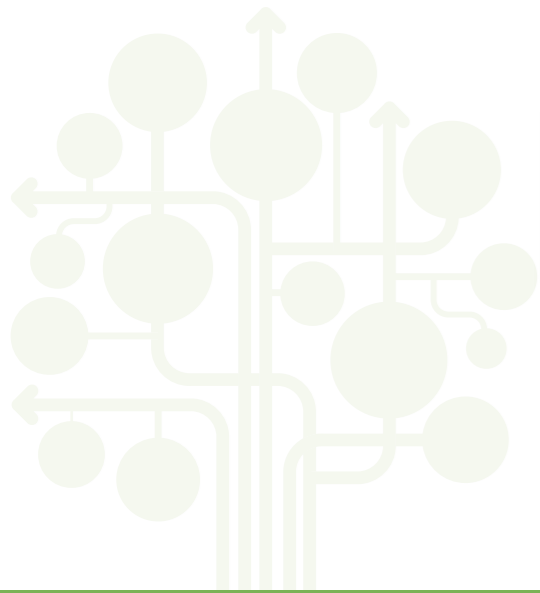
Која су то конкретна знања и вештине који се траже на тржишту рада у Србији?

Послодавци данас више не траже само једну ствар – уску стручност. Очекују комбинацију дигиталних вештина, познавање бар једног страног језика, разумевање нових технологија као што је вештачка интелигенција, али и оно што се често назива „меке вештине“ – као што су прилагодљивост, комуникација, критичко мишљење и способност учења.

Све ово звучи као много различитих захтева, и јесте. Зато микроквалификације добијају на значају – оне омогућавају да се те вештине стичу у реалном времену, кад год је потребно, уместо да чекамо формалне образовне системе да се прилагоде. Људи више не могу себи да приуште луксуз да уче „у великом пакету“ – данас се учи у корацима, по потреби, али са јасним циљем.

На крају, да ли можете да нам дате неки општи савет – онима који су већ на тржишту рада, као и будућим генерацијама које тек треба да се одлуче за своју будућу професију (ако је данас уопште могуће да знамо које су то будуће професије) – како да управљају својим учењем, која знања и вештине треба да теже да усвоје и развију?

Савет свима је да никад није касно да научиш нешто ново. Али није ни довољно учити било шта. Изаберите оно што вас покреће, али будите искрени – шта стварно можете да примените, шта ће вам донети вредност. Развијајте своју креативност и вештине комуникације, критичког мишљења, рада у тиму и самоорганизације – јер без њих, ниједна стручна вештина не може доћи до пуног изражаја.

Рушење баријера у образовању одраслих

Интервју са др Маријом Браун,
ЕПАЛЕ амбасадорком за циклус
2025–2026. године

Аутор је *Jean Pierre Vaillancourt Cassar*

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Континуирано учење је пресудно за лични и професионални развој сваког појединца, нарочито у савременом свету. Управо зато платформе, као што је ЕПАЛЕ, имају кључну улогу у томе да изведу учење ван националних граница. Др Марија Браун, као ЕПАЛЕ амбасадорка, једна је од најважнијих особа посвећених даљем унапређењу ове мисије.

Поред огромног искуства у областима образовања одраслих, учења у заједници и истраживања, она активно ради на промоцији ЕПАЛЕ програма као кључног ресурса за ученике, едукаторе и креаторе политика.

У овом интервјуу, др Браун нам представља своје ЕПАЛЕ путовање у својству амбасадора, откривајући нам своју љубав према образовању одраслих и циљевима које настоји да оствари.

Посвећеност др Браун образовању одраслих има дубоке корене у њеном уверењу да је континуирано учење од кључног значаја за активно грађанство. "Једна од главних карактеристика ЕПАЛЕ је проналажење решења и ресурса, а образовање одраслих има пред собом исту мисију", истиче она. Она не види образовање одраслих само као другу прилику за стицање знања већ и као континуирани процес који омогућава појединцима да буду стално информисани и ангажовани у демократским процесима.

Улога ЕПАЛЕ амбасадора јој омогућава да своју свестраност прошири изван локалних граница и користи целокупну мрежу ЕПАЛЕ платформе широм Европе како би се у пракси спровео "глокализовани" (глобални и локални) приступ учењу. Она верује да је ЕПАЛЕ платформа моћан алат који доприноси образовању одраслих тиме што пружа приступ драгоценим ресурсима, истраживањима и приликама за умрежавање.

Кључна улога образовања одраслих

Др Браун истиче значај образовања одраслих у светлу развоја вештачке интелигенције, изазова које она доноси, климатских промена, као и социо-економских и политичких трансформација. "Образовање одраслих има кључну улогу у способности човека да буде активан на физичком, менталном, духовном и емотивном плану", каже она. "Информисаност и вештине су наша најбоља опција да се на одрживи начин суочимо са социо-економским и еколошким изазовима".

Образовање одраслих подразумева професионални развој, али и више од тога; ради се о социјалном укључивању и оспособљавању. Захваљујући континуираном учењу, појединци се могу боље прилагодити променама, дати смислени допринос друштву истовремено побољшавајући квалитет свог живота.

ЕПАЛЕ: Платформа за сарадњу и развој

Један од најјачих аспеката платформе ЕПАЛЕ је њена могућност да повезује едукаторе, тренере и креаторе политика на нивоу читаве Европе. Др Браун посебно истиче добробити које је платформа донела њој лично тиме што јој је омогућила приступ догађајима, обуци, одабраним лекцијама и истраживачком садржају. "Студирала сам без стипендије и због тога врло ценим вредност ресурса којима се може приступити једним кликом, нарочито за оне којима финансијска ситуација или расположиво време не пружају прилику да путују", поделила је са нама.

ЕПАЛЕ помаже едукаторима да остану у току са новинама захваљујући високо-квалитетном и одабраном садржају који је нарочито драгоцен у време када постоји проблем преоптерећености информацијама. Пружајући приступ средствима за обуку, мрежама истраживача и експерата, ЕПАЛЕ омогућава едукаторима да се добро припреме за пружање квалитетног искуства учења за одрасле.

Обезбеђивање инклузивног и приступачног образовања за одрасле

Др Браун чврсто верује у принципе одрживог развоја, нарочито у погледу решавања проблема неједнакости у образовању. Она верује да образовање одраслих може бити истински приступачно само ако се развија заједно са корисницима уместо да буде само креирано за њих. "Велики сам поборник партиципаторних метода; када не радимо за људе већ са људима", истиче она.

Посебно наглашава да сарадња са локалним заједницама, државним органима и едукаторима има врло велику улогу у савладавању социјалних и економских препрека учењу. Интеграцијом целоживотног учења у оквиру одрживог развоја, образовање одраслих може постати алат који обезбеђује још већу инклузију и еманципацију.

Промовисање ЕПАЛЕ платформе: Стратегије за ангажовање

Као редовни професор на универзитету Малте, др Браун активно подстиче своје студенте да буду активни на ЕПАЛЕ платформи. "Стално позивам своје студенте да се региструју као корисници и увек када сам у прилици, ја их обавестим о томе," појашњава она.

Изван оквира учионице, она користи друштвене медије, билтене и своје везе са организацијама као што су Европско друштво за истраживање у образовању одраслих (ESREA), Фондација Комонвелта "Центар за повезано учење" (3CL), и програм Евроврске сарадње у науци и технологији ("COST") да подиже свест о ЕПАЛЕ платформи. Такође, члан је разних одбора који се баве целоживотним учењем, где користи свој утицај да промовише платформу.

Њен приступ подразумева и интеграцију ЕПАЛЕ платформе у различите мреже са циљем да је учини практичним ресурсом како за едукаторе тако и за ученике. Такође, платформу сматра драгоценим алатом којим идентификује пројектне партнере и подстиче сарадњу између заинтересованих страна у области образовања одраслих.

Изазови и прилике за образовање одраслих на Малти

Један од највећих изазова према виђењу др Браун је изостанак професионалног признања едукатора одраслих. "Често су плаћени на сат, раде пола радног времена, и није им омогућена сертификација", истиче она. Ово није проблем само на Малти, већ на глобалном нивоу, и указује на потребу за хитно спровођење структурних реформи у овом сектору.

Залаже се за професионалне квалификације едукатора и тренера одраслих, за то да они буду признати, као и да добију обуку и подршку коју заслужују. Ово питање сматра приоритетним у просветној стратегији Малте за 2030. годину која обухвата и "стуб" посвећен управо овом питању. "Желим да помогнем влади Малте у остваривању овог циља, да постанемо прва земља која ће тај циљ остварити и тако постати пример другим земљама", каже самоуверено.

Поглед у будућност: Обликовање будућности у области образовања одраслих

Др Браун већ обавља важну улогу у решавању ових изазова управо у свом раду на Универзитету Малте. Она координира дипломске и постдипломске програме у образовању и обукама, укључујући студијски програм за образовање одраслих и мастер програм за образовање одраслих који се у целости спроводи онлајн. Ови програми су осмишљени да студентима омогуће флексибилност и приступачност, што доприноси вишем степену професионалности у овој области.

Промовишући образовање одраслих међу доносиоцима одлука и међу грађанством на ширем нивоу, она се стара да целоживотно учење остане приоритетно питање на Малти и шире. Како је ЕПАЛЕ платформа кључна за њену мисију, др Браун наставља да инспирише и оснажује едукаторе, полазнике и доносиоце одлука да прихвате и усвоје трансформативну моћ образовања одраслих.

Визија за целоживотно учење

Рад др Марије Браун као ЕПАЛЕ амбасадора је подсетник на то колико је у савремено доба важно образовање одраслих. Својим залагањем, подучавањем и умрежавањем, она доприноси успостављању инклузивног и богатог окружења за учење одраслих на Малти и шире.

Њена јасна визија будућности ставља акценат на признавањеи доступност образовања одраслих. Уз платформе попут ЕПАЛЕ, она верује да ће се ови циљеви остварити. Настављајући да примењује принципе целоживотног учења, она је права извор инспирације и лидер који води својим примером.

Имејл-адреса: maria.brown@um.edu.mt

Séamus Ó Tuama

"It is important that we realise that adult education does not just impact the learners themselves, it impacts a whole lot of people around them"

ЕПАЛЕ интервју: Образовање одраслих мора да добије сопствени простор

Интервју са др Симуsom О'Туамом, шефом катедре за континуирано образовање одраслих на University College-у у Корку

Аутор је Lifelong Learning Platform.

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Др Симус О'Туама је шеф катедре за континуирано образовање одраслих на University College -у у Корку, најстаријем универзитетском центру у Ирској, који организује програме за континуирано образовање и образовање одраслих. С обзиром да платформа ЕПАЛЕ прославља свој 10. рођендан са свећицама на итекако заслуженој торти, урадили смо интервју са њим да сазнамо како се образовни контекст променио у протеклих десет година.

Докторе О'Туама, дуго сте већ активни у овој области: какве су се промене догодиле у систему учења одраслих и просвети? Видите ли икаква преклапања са системом целоживотног учења?

Свакако бих заступао став да је дошло до промена. Сама појава појма "целоживотно учење" изазвала је неку врсту термилошке пометње. Понекад се намеће закључак да је образовање одраслих истоветно са целоживотним учењем – али та претпоставка је варљива, нарочито због начина на који изгледа владе и креатори политика схватају целоживотно учење.

Целоживотно учење може почети и пре рођења и трајати током читавог живота: **суштинска запис људског ДНК** је да смо бића која уче. Непрестано учимо, било да то чинимо свесно и намерно или не. Велики број људи не верује или не сматра да учи, али заправо, они непрекидно уче. Ипак, због наше потребе да ствари сврставамо у категорије и сагледавамо у деловима, целоживотно учење видимо као еквивалент образовању одраслих; други пак сматрају да се целоживотно учење односи само на конкретне вештине или на стицање знања за тест или чак стицање знања за потребе посла тј. радног места; због тога често заборављамо да су вртић и основна школа круцијални део нашег путовања кроз целоживотно учење, јер они то заиста јесу. И управо је то та огромна промена која се одиграла у нашој колективној перцепцији, тај велики помак у смислу наглашавања и истицања моделитета учења.

Овде је проблем у томе што ако смо озбиљни у намери да "нико не буде изостављен", онда је образовање одраслих од виталног значаја и мора имати сопствени простор. Даћу вам пример: Слушао сам радио репортажу о недавном земљотресу који је погодио Мијанмар и портпаролка једне од агенција Уједињених нација је горовила о решавању текуће кризе, истовремено објашњавајући контекст. Поменула је и број деце које не похађа школу: у овом тренутку, 4 милиона деце у Мијанмару не иде у школу. Дакле, ако 4 милиона деце у Мијанмару не иде у школу данас, можемо бити прилично сигурни да се та цифра није појавила 2025. године тек ниоткуда, због чега са сигурношћу можемо претпоставити да 4 милиона (или више) деце није ишло у школу и током 2024. године; а ако бисмо погледали 2014. или 2004. годину, вероватно је да су те бројке биле још веће. И све су то сада одрасли појединци који се нису школовали и највероватније се не школују ни сада. Какве то везе има са нашом данашњом ситуацијом?

Сматрам да је образовање одраслих, а нарочито образовање у заједници где радимо директно са одраслим члановима заједнице, било изразито потцењено током протеклих десет година и да његова вредност још увек није у потпуности схваћена.

Јер ако смо стварно озбиљни у намери да променимо свет, онда је ово једно од кључних места од којих морамо почети.

И морам да поменем последњу ствар која се драстично променила и која је врло важна за образовање одраслих, а то су **приступ и методологије које користимо**. Ипак, ове промене нису почеле данас нити су се догодиле преко ноћи; имају дугу историју и дугу традицију. Ако кренемо да умањујемо значај образовања одраслих, онда постоји опасност да изгубимо све ове методологије везане за учење, али и за прикупљање и праћење података. А све те методологије, приступи, теорије и праксе су врло важни за учење одраслих, и при том оне истовремено налазе примену и у другим димензијама учења и шире.

Методологије у настави и методе прикупљања података у области учења и образовања одраслих уважавају онога који учи, фокусирају се на њихове потребе и сам процес учења и на тај начин развијају филозофију која поспешује образовни контекст у коме ученици знају шта желе да уче и потребна им је само подршка у том процесу.

С друге стране, постоји велики број других сегмената образовања и учења који дефинишу исходе учења и у складу са њима усмеравају ученике. Дакле, имамо националне наставне програме за основно и средње образовање, имамо универзитете где постоје наставни програми за сваки образовни смер, а све мере и индикатори су врло структурирани и усмерени у истом правцу, усредсређујући се само на резултате образовања, а занемарајући сам процес учења и оне који уче. Овај став се променио, али нисам сигуран се променио на боље.

Које велике изазове видите у будућности а који могли да ометају повећање броја људи који учествују у учењу и образовању одраслих?

Недовољна финансијских средстава су дефинитивно један од текућих проблема и тако је већ неко време. Образовање одраслих је врло флексибилно, људи могу да бирају смер у коме желе да се образују, итд. Али, будемо ли почели да мислимо да образовање одраслих није важно у оквиру великог плана за целоживотно учење, онда је вероватно да ћемо у то инвестирати мање ресурса; а са мање средстава само ће се повећати неједнакост у односу на оне који су већ у заостатку. За мене је то велики изазов. У последњих 30 година у Британији је дошло до великих промена у механизму финансирања универзитета, у време када је Гордон Браун био министар финансија. Међутим, променом политике и смањивањем средстава која се издвајају за програме целоживотног учења, велики део тих средстава је одузет од образовања за одрасле које су пружали универзитети, а с временом је то имало огромне последице. То значи да су милиони људи пропустили прилику да наставе своје универзитетско образовање. И то је само један пример.

Знам да је образовање у заједници увек "лака мета" и када се спроводе уштеде у националном буџету, укидају се средства управо за образовање у заједници. Такође, већ знамо да је недовољно финансирано, уз често неискрена оправдања да наводно не постоје јасни докази о успешности, што је нетачно чак и када се успех мери неприкладним параметрима који уважавају само резултате.

У вези са овим је и други изазов који се огледа у томе што едукатори који раде на терену немају времена за подробна истраживања којима би оправдали потребу за сопственим радом. Стога само настоје да одржавају цео систем у функцији, а њихов најважнији приоритет су људе који уче тј. до колико људи могу допрети, колико је оних којима могу да пруже подршку, колико живота могу да промене. Међутим, владе и креатори политика воле статистику, воле цифре и бројеве, а кад смо ми у питању, **велики део онога што знамо о образовању одраслих се не може измерити статистичким методама.**

Важно је да схватимо да **образовање одраслих не утиче само на ученике, већ и на велики број људи из њиховог окружења.** За многе од њих, образовање је међугенерациски помак: ту мислим на маргинализоване групе, етничке мањине, верске и језичке мањине, као и људе из сиромашних социо-економских средина.

Они не само да тиме мењају своје животе, већ утичу и на промене у животима њихове деце, браћа и сестара, понекад и њихових родитеља и целих заједница. Раније су људи били далеко свеснији вредности образовања одраслих.

Да имате чаробни штапић, шта бисте променили у Европи?

Прва промена коју бих увео је признавање значаја образовања одраслих и прихватања да је оно важно само по себи. Наравно, можемо га задржати у оквиру општег екосистема целоживотног учења.

Данас се на **образовање гледа као на најважнију ствар, док се целоживотно учење сматра делом тог образовања, а заправо је потпуно обрнуто.** Целоживотно учење је најважније, а образовање је део целоживотног учења. И природно, образовање одраслих је онда део тога. Али ми морамо да променимо сам језик којим говоримо о томе. Својим чаробним штапићем бих образовање одраслих учинио видљивим у самом језику, политици и у начину на који говоримо..

Као друго, желео бих да сви ми **целоживотно учење посматрамо мало више са холистичког аспекта,** како бисмо избегли идеју да се оно мора свести на стицање вештина потребних за радно место. Овде се ради о учењу које траје током читавог животног века. Вероватно сам често наводио овај пример, у време када је моја мајка умрла, патила је од деменције претходних пет, шест, седам година живота. Једном приликом сам јој дошао у посету и код ње је била изложена једна слика – у то време, била је у поодмаклој фази деменције. Рекао сам: "О, баш лепа слика, одакле ти?". Испоставило се да ју је сама насликала. Никада се у животу није бавила сликањем на уметнички начин, а ипак, била је у стању да научи да слика упркос деменцији – и то ју је умиривало.

Да закључим, **образовање одраслих мора да има сопствени простор.** Исто као што не одбацујемо идеју основног нити средњег образовања као део ширег концепта, тако не би требало да одустанемо ни од образовања одраслих као таквог.

© European Union 2025 / Yeo Yonghwan, Unsplash

Вештачка интелигенција и инклузија: Могућности за ниско квалификоване полазнике

Аутор је **EBSN уредник**

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Вештачка интелигенција (ВИ) прешла је пут од концепта даље будућности до кључног дела свакодневног живота, мењајући индустрије, образовање и међуљудске односе. Како аутоматизација постаје све присутнија, потреба за развојем вештина расте – посебно за људе са нижим квалификацијама. За многе одрасле особе, посебно оне са нижим нивоом вештина, брзина технолошког напретка може бити застрашујућа.

Трансформативни потенцијал ВИ у образовању одраслих пружа до сада невиђене могућности за прилагођавање потребама управо тих учесника. Омогућавајући флексибилно и персонализовано учење, ВИ може да оснажи појединце да се укључе у обуке које одговарају њиховим стварним потребама. Ипак, без пажљивог дизајна и примене, постоји ризик да ће одрасли са основним нивоом вештина бити искључени из ових процеса.

Потреба за инклузивним целоживотним учењем

У свим земљама Европске заједнице, послови се брзо мењају услед убрзаног увођења ВИ и дигиталних алата. Према Извештају о запошљавању ОЕЦД-а за 2023. годину, двоје од пет послодаваца тврде да их недостатак релевантних вештина спречава да примене ВИ на радном месту. Иако је унапређење вештина заједнички приоритет, не почињу сви учесници са исте тачке. За многе слабије квалификоване одрасле, дигитални алати могу деловати недоступно или чак застрашујуће. Претходна, често негативна, искуства са формалним образовањем могу такође деловати демотивишуће. Без циљаних напора да се учење учини приступачним и релевантним, неједнакости ће се само продубити.

Прописи имају кључну улогу. Инвестиције у дигиталну инфраструктуру су важне, али ништа мање важан није људски аспект – подршка, вођење кроз процес учења и инклузивне структуре подршке. Програми учења морају бити смислени и доступни кроз флексибилне формате како би одговарали различитим профилима учесника.

Суочавање са неравноправним приступом и структурним препрекама

Иако је онлајн учење у порасту, превише одраслих и даље остаје изван тог круга. *Истраживање Кристале Капетаније из 2020. године* показује да приступ образовању уз помоћ ВИ у великој мери зависи од географије, прихода и инфраструктуре. У руралним или слабије развијеним подручјима, ограничен интернет и застарели уређаји представљају озбиљну препреку.

Али физички приступ је само један део слике. Културни фактори – као што су страх од неуспеха, постиђеност због повратка у учионицу или неповерење у дигиталне системе – могу спречити људе да се укључе. Едукатори морају разумети ове емоционалне и друштвене баријере и одговорити на стварне потребе полазника.

Центри за учење у заједници, библиотеке и угледне локалне организације имају велику улогу. Заједничким осмишљавањем програма са полазницима и креирањем подршке која одражава њихове стварне изазове, можемо изградити инклузивније путеве ка учењу.

Како се гради самопоуздање уз помоћ ВИ писмености

Разумевање вештачке интелигенције није само техничка вештина – оно је и темељ за активно учешће у савременом свету. За старије одрасле или оне са ограниченим дигиталним вештинама, учење основа ВИ може отворити врата ка даљем развоју.

У чланку *ВИ писменост за старије запослене, Чети (2023)* истиче да циљане обуке могу отклонити страх од алгоритама, изградити поверење и смањити анксиозност. Такви програми су најуспешнији када користе једноставан језик, примере из стварног живота и практичне задатке. Без обзира да ли је реч о разумевању како раде системи препорука или откривању грешака у одлукама ВИ, мали кораци граде велико самопоуздање.

Формат је такође важан. Комбиновани приступи – који повезују личну подршку и практичну примену технологије – обично су ефикаснији од искључиво онлајн курсева. Менторство, групе вршњачке подршке и пријатељска атмосфера могу учинити велики корак за особу која се поново укључује у учење.

Радно место као простор за учење: Улога ВИ

У многим секторима, управо је радно место почетна тачка за стицање дигиталних вештина код одраслих. ВИ може бити снажан алат у том процесу: интелигентни системи за подучавање, апликације за адаптивно учење и платформе за процену вештина већ се користе за прилагођавање обука индивидуалним потребама.

Међутим, ВИ није универзално решење. Истраживање Румела и Џабаркаила (2023) подсећа нас да слабо квалификованим радницима често треба јасно усмерење и охрабрење. Без подршке, времена и повољне културе учења, чак и најнапреднији алати могу остати неискоришћени.

Најуспешнији модели комбинују технологију са људским контактом. Индивидуално подучавање, учење у заједници и редовна повратна информација помажу полазницима да остану мотивисани и на правом путу. Када послодавци улажу не само у платформе, већ и у људе, ВИ може постати драгоцен савезник у креирању динамичнијег и инклузивнијег окружења за учење.

Дизајн платформе за учење је важан: ВИ треба да буде доступна свима

Један од најчешће занемарених аспеката у примени ВИ у образовању је – дизајн платформе за учење. Ако су платформе креиране за технолошки вичне и високо писмене кориснике, постоји опасност да ће управо они којима је најпотребнија подршка остати изостављени. Верхајген (2021) упозорава да многи ВИ алати подразумевају аутономију и писменост коју већина одраслих полазника нема.

Тешке за навигацију, недоступне на мање заступљеним језицима, скривене препреке – све то може бити пресудно. Уз то, алгоритамске пристрасности могу додатно угрозити једнакост у приступу.

Да бисмо избегли овакве изазове, неопходно је да се технологије у образовању од почетка дизајнирају инклузивно. То укључује тестирање са различитим профилима корисника, увођење опција као што су говорна интеракција и превођење, као и уграђене механизме за стално побољшавање. Дobar дизајн није само функционалан – он треба да омогући равноправност.

Препоруке за инклузивну примену ВИ у образовању одраслих

Да би ВИ заиста служила као алат за инклузију у образовању одраслих, треба размотрити неколико практичних корака. То нису само техничке већ и друштвене одлуке које обликују ко ће имати прилику да учествује у дигиталној економији:

- **Примењивати принципе дизајна који узимају у обзир потребе слабо квалификованих одраслих**
- **Подржати хибридне моделе учења који комбинују технологију и људску подршку**
- **Подстицати партнерства са послодавцима који интегришу учење у сам посао**
- **Слушати полазнике и укључивати их у обликовање садржаја и начина учења**

Вештачка интелигенција може значајно унапредити образовање одраслих – али само ако је дизајнирамо у складу са људским потребама. За слабо квалификоване учеснике, ВИ представља нове путеве ка учењу и запослењу. Ипак, без приступа, подршке и промишљеног дизајна, ти путеви могу остати затворени. Као стручњаци у образовању одраслих, имамо кључну улогу. Унапређујући инклузивно окружење за учење, залажући се за подстицајне политике и бринући да ВИ ради у корист свих – можемо претворити дигиталну промену у шансу за све.

Обезбеди се за будућност: путеви учења који повезују вештине, секторе и одрживост

Аутор је **Luisa Esposito**.

[Линк ка оригиналном чланку](#)

У свету сложених изазова (климатске промене, дигитализација и сл.) потребне су нам флексибилне, широко применљиве вештине - а не изолована стручност - за успех.

Без обзира на то да ли радите у образовању, јавном сектору, привреди или социјалној служби, развијање флексибилних вештина усмерених ка будућности више није опција — неопходно ако желите да идете у корак са временом, имате утицај и нађете сатисфакцију у свом раду.

Али — одакле почети?

Многи запослени данас постављају следећа питања:

- [Како могу да унапредим своје вештине без повратка у формално образовање?](#)
- [Како могу да укључим одрживост у свој рад, чак и ако не радим у области заштите животне средине?](#)
- [Како изгледа иновација у мојој области?](#)

Целоживотно учење – нове поставке

Као поуздан извор за вештине будућности, **EIT Campus** наставља да подржава ученике широм Европе путем бесплатних, квалитетних онлајн курсева. Заснован на колективној експертизи иновационих заједница **EIT**-а, повезује одрживост, дигиталну трансформацију и предузетништво на практичан и релевантан начин, применљив у свим секторима.

Његови **Путеви учења** су кратке, пажљиво одабране комбинације курсева које помажу ученицима да стекну и основна знања и специјализовану експертизу — без потребе да почињу од нуле.

Ево неколико примера:

- **Одрживост у ланцу вредности за производњу батерија** - Унапредите вештине у процени одрживости, системском размишљању и евалуацији животног циклуса како бисте доносили одговорне, на подацима засноване одлуке у глобалним ланцима снабдевања.
- **Блокчејн за доносиоце одлука** - Стекните стратешки увид у блокчејн технологију. Научите како да процените њену вредност, разлику између јавних и конзорцијумских мрежа и како да донесите одлуке узимајући у обзир ризике.
- **Подстицање инклузивног учења грађана у урбаном развоју** - Осмислите приступе усмерене на грађане који повећавају друштвену вредност. Упознајте партиципативне методе, стратегије за ангажовање заинтересованих страна и инклузивно размишљање у урбаном дизајну.

Зашто је ово важно за образовање одраслих

На **EPALE**-у често истражујемо дигиталне вештине, зелену транзицију и инклузивно образовање. Ови Путеве учења обједињују те теме. Они нису намењени само еколозима, ИТ стручњацима или предузетницима — већ свима који желе да се прилагоде, допринесу и развијају у сложеном свету.

Шта даље?

Замислите ове Путеве учења као вођене истраживачке руте — довољно кратке да се уклопе у ваш распоред, а довољно дубоке да инспиришу нове перспективе о вашој улози у обликовању будућности. Било да сте запослени у локалној самоуправи која унапређује учешће грађана или да сте пословни лидер који преиспитује ланац снабдевања, ови курсеви вам помажу да све доведете у смислену везу.

Јер вештине за будућност нису само овладавање алатима и технологијама — већ и развој начина размишљања, прилагодљивост и налажење смисла.

Европски ресурс за све

EIT Campus је део Европског института за иновације и технологију (**EIT**) и подржава шире циљеве Европске агенде за вештине. Било да сте доживотни ученик, едукатор одраслих или сте део организације усмерене на развој запослених, ови Путеве учења су отворени за све и лако се могу уклопити у лични или професионални развој.

Едукатори их лако могу интегрисати у комбиноване моделе учења или их препоручити полазницима који траже флексибилне опције за самостално усавршавање.

Али вредност овог ресурса превазилази индивидуални развој. Стицањем вештина усмерених на будућност, више сте у могућности да делите знање, будете ментор другима и допринесете инклузивним, резилијентним заједницама. Без обзира да ли радите са осетљивим групама, подржавате младе у транзицији или водите организацију кроз промене — учење може постати покретач ширег друштвеног утицаја.

Истражите Путеве учења на eit-campus.eu и откријте како учење — по вашим условима и у вашем ритму — може да се прошири и остави трајан траг.

Моје ЕПАЛЕ путовање: деценија учења, дељења и раста

Интервју са наставницом Оливером Илић

Еразмус+
Обогањује животе, шири видике.

ЕВРОПСКА УНИЈА

ЕПАЛЕ интервју са Оливером Илић

Аутор је **Ана Анакијев, ЕПАЛЕ
национални тим Србије.**

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Разговарали смо са наставницом Оливером Илић, једном од првих чланова ЕПАЛЕ мреже у Србији и осврнули се на обележавање важног јубилеја – 10 година постојања ЕПА

Током претходне деценије, ЕПАЛЕ платформа се развила у живу, вишејезичку заједницу стручњака за образовање одраслих, доносилаца одлука, едукатора и организација широм Европе и ван ње. Од покретања 2015. године, ЕПАЛЕ платформа је централно место за сарадњу, размену знања и иновација у образовању одраслих. Од блогова и ресурса до догађаја и заједница праксе, платформа се непрестано развијала како би одговорила на променљиве потребе целоживотног учења у свету који се брзо мења.

Разговарали смо са наставницом Оливером Илић, једном од првих чланова ЕПАЛЕ мреже у Србији и осврнули се на обележавање важног јубилеја – 10 година постојања ЕПАЛЕ платформе: постигнућа, изазова који су превазиђени и остварених визија.

Оливера Илић је наставница енглеског језика у ОШ „Свети Сава“ у Пожаревцу (школа са одељењем за образовање одраслих и програмом Друга шанса), која има значајно искуство у едукацији одраслих ученика. Наставница Оливера је члан на ЕПАЛЕ платформи од 2017. године, када је платформа покренута у Србији. Оливера је годинама доприносила квалитетном садржају и промоцији ЕПАЛЕ платформе у Србији на много начина. Победница је једног од три ЕПАЛЕ наградиних позива за најбољи текст у 2022. години и, као истакнути члан, била је и активни учесник радионица Централног тима за подршку које су на европском нивоу имале за циљ да унапреде функције и корисничко искуство на ЕПАЛЕ мрежи.

Питали смо Оливеру да подели са нама своје импресије, досадашња искуства, али и размишљања о томе како види ЕПАЛЕ мрежу у наредних десет година.

Да ли можете укратко да се представите и кажете нам нешто више о томе на који начин сте укључени у образовање одраслих?

Већ две деценије радим као наставник енглеског језика у ОШ „Свети Сава“ у Пожаревцу са ученицима од 1. до 8. разреда: 10 година сам провела у настави намењеној одраслим полазницима у оквиру програма основног образовања одраслих који се спроводи у школи. Активно учествујем у осмишљавању и реализацији различитих програма стручног усавршавања – како за младе, тако и за колеге наставнике.

Како сте први пут чули за ЕПАЛЕ и шта вас је мотивисало да креирате профил на овој платформи?

Са ЕПАЛЕ платформом сам се први пут сусрела током вебинара који је организовала Фондација Темпус, што је уједно био и мој улазак у ову значајну заједницу посвећену образовању одраслих. Свој кориснички профил креирала сам 2017. године. Већ наредне године објавила сам свој први чланак, у оквиру ког сам представила Еразмус+ пројекат у чијој реализацији сам учествовала, чиме сам започела активно учешће на платформи.

Колико се ЕПАЛЕ платформа развила од када сте се први пут укључили и шта бисте истакли као предности коришћења платформе?

Од тренутка када сам се прикључила, ЕПАЛЕ платформа је еволуирала у сваком погледу – постала је технолошки напреднија, садржајно разноврснија и отворенија за све кориснике. Платформу издваја лак и брз приступ квалитетним ресурсима, могућност учешћа у професионалним дискусијама и умрежавање са колегама из целе Европе.

На који начин је ЕПАЛЕ мрежа допринела развоју Ваших професионалних аспирација, умрежавању са колегама у Европи и Вашем раду у образовању одраслих у Србији?

Чланство у ЕПАЛЕ мрежи омогућило ми је да значајно обогатим своје знање разменом професионалних искустава, праћењем вебинара и читањем стручних тематских текстова. Ова платформа ми је послужила као вредан извор инспирације за унапређивање рада са одраслим полазницима и примену савремених метода у наставној пракси у Србији.

Оливера Илић
наставница енглеског језика

Шта сматрате најзначајнијим достигнућем ЕПАЛЕ платформе у претходној деценији?

Најзначајније достигнуће је стварање активне заједнице стручњака у образовању одраслих. Платформа је допринела препознавању важности доживотног учења и подршке професионалцима који се баве овом облашћу.

Имајући у виду потребе корисника у Србији, која побољшања бисте желели да видите на ЕПАЛЕ платформи у наредном периоду?

Сматрам да би била корисна већа заступљеност садржаја на српском језику, као и даљи развој алата и ресурса прилагођених специфичним потребама система образовања одраслих у Србији. Већа видљивост домаћих иницијатива и примера добре праксе могла би да подстакне ангажовање, као и да мотивише друге кориснике да се активније укључе.

Да ли можете да поделите с нама незаборавно искуство или догађај на коме сте учествовали уз подршку ЕПАЛЕ платформе?

Као најзначајнији моменат у досадашњој сарадњи са ЕПАЛЕ платформом издвојила бих признање које сам добила на наградном конкурс за најбоље текстове у 2022. години. Мој чланак *Developing 21st Century Competences in the Digital Age* препознат је као један од најуспешнијих, што ми је омогућило да учествујем на међународној конференцији Будућност образовања у Стокхолму – изузетном догађају који је представљао вредно професионално искуство и инспирацију за даљи рад.

Коју улогу ће ЕПАЛЕ мрежа имати у образовању одраслих?

ЕПАЛЕ мрежа имаће кључну улогу као водећа платформа за размену знања, иновација и политика у области образовања одраслих. Биће важна у подстицању инклузивности, дигиталне писмености и флексибилног учења који одговарају савременим потребама друштва и тржишта рада.

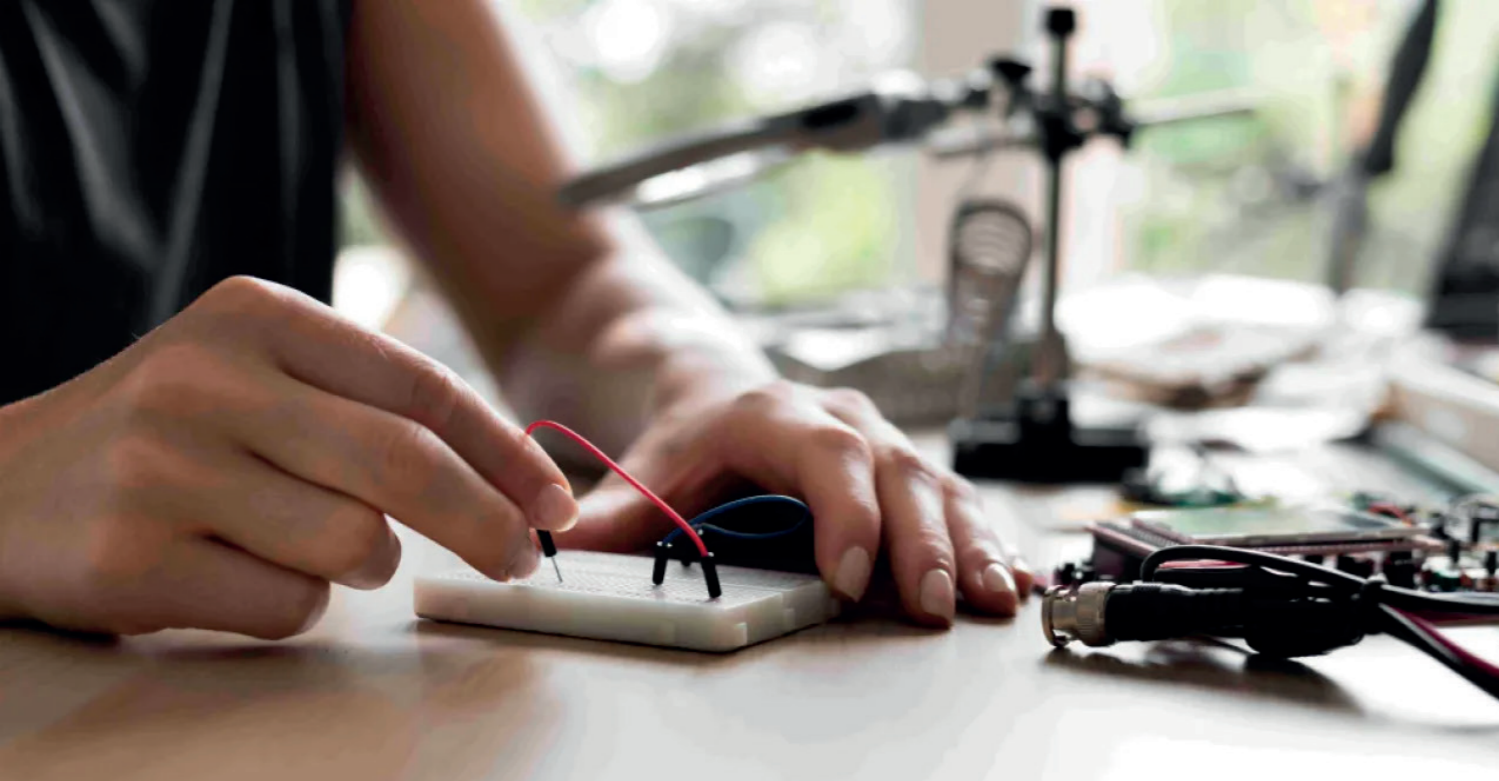
Како бисте описали ЕПАЛЕ у једној речи или фрази?

За мене, ЕПАЛЕ је повезивање знања.

Коју бисте поруку упутили ЕПАЛЕ заједници поводом 10 година постојања?

Честитам ЕПАЛЕ заједници на десетогодишњици успешног рада! Желим вам још много година иновација, инспирације и сарадње. Будите и даље ослонац и извор мотивације свима који верују у вредност целоживотног образовања

AI и како се преквалификовати и/или наставити школовање

Аутор је **Тамјана Даниловић**.

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Желите да промените своје занимање ?

Због посла немате довољно времена и још увек не знате одакле да почнете. Можда вам овај текст може помоћи.

Да ли размишљате да промените професију, унапредите и стекнете нове вештине и/или наставите прекинуто школовање?

Сада је право време за то!

ЕУ и цела Европа су тренутно у фази великих промена на тржишту рада, а нека занимања су посебно тражена и нуде одличне прилике за професионални развој.

У овом посту представићу тренутно нека од најатрактивнијих занимања у Европи и алате који вам могу помоћи да се преквалификујете и успешно започнете нову каријеру, чак и ако сте раније прекинули школовање.

Такође, објаснићу и како функционишу AI алати (AI је скраћеница од енглеских речи *Artificial Intelligence*) које можете користити у свом учењу и раду. Али пре тога, ево неколико реченица уопштено о AI, да стекнете увид како ствари функционишу услед све бржг развоја вештачке интелигенције.

Шта је AI и како функционише?

AI су рачунарски системи који „уче“ из података и на основу њих доносе одлуке или помажу у решавању проблема. Уместо да програмер прецизно напише сваки корак, AI модели „уче“ обрасце из великих количина података и могу да одговарају на питања, пишу текстове, преводе, помажу у програмирању и још много тога.

Како можете да користите AI у свом учењу?

За постављање питања - AI алати попут *Chat GPT*-а могу да ти објасне сложене теме на једноставан начин, као што би то учитељ радио.

За симулацију интервјуа за посао, прављење презентација или чак програмирање уз помоћ AI асистента.

За планирање учења - AI ти може помоћи да направиш реалистичан и персонализован план учења, пратећи твој темпо и напредак.

За писање извештаја, е-маилова, блог постова или чак кодирања - све постаје лакше када користиш AI за предлоге и корекције.

Како вам AI може помоћи у преквалификацији и учењу?

Вештачка интелигенција (AI) данас није само футуристички концепт – она је алат који може да вам олакша и убрза учење, као и свакодневни рад.

Најтраженија занимања данас су:

1. Софтверски инжењер/Програмер

ИТ сектор не престаје да расте. Програмери су неопходни свуда, а рад од куће је честа пракса. Ако волите логику, решавање проблема и технологију, учење програмирања је одличан избор.

Платформе које нуде обуке за програмера:

- **Codecademy** — интерактивни курсеви за почетнике и напредне кориснике;
- **Coursera** — курсеви са водаећих универзитета;
- **GitHub Copilot** — AI алат који помаже при писању кода.

2. Аналитичар података/Стручњак за обраду података

Подаци су данас злато. Све фирме траже стручњаке који могу да извуку корисне информације из огромних количина података.

Платформе које нуде обуке за ово занимање:

- **DataCamp** — фокус на податке и аналитику;
- **Kaggle** — такмичења и пројекти са стварним подацима;
- **Google Colab** — платформа за писање кода и експериментисање.

3. Стручњак за дигитални маркетинг

Сви данас користе интернет и друштвене мреже, а фирмама су потребни људи који знају како да на прави начин представе производе и услуге.

Основну обуку из овог домена можете стећи на следећим платформама:

- **Google Digital Garage** — бесплатни курсеви из дигиталног маркетинга;
- **HubSpot Academy** — маркетинг имејл кампање;
- **ChatGPT** — помоћ у креирању текстова и идеја за кампање.

4. Стручњак за сајбер безбедност

Како се свет дигитализује, расте и потреба за заштитом података и система од хакера.

Обуке за безбедност на интернету можете можете да пронађете на следећим платформама:

- **Cybrary** — курсеви о безбедности;
- **TryHackMe** — практичне вежбе и изазови;
- **Coursera** — специјализације из сајбер безбедности.

5. Специјалиста за вештачку интелигенцију и машинско учење

Вештачка интелигенција постаје део свакодневног живота, а стручњаци у овој области су високо цењени.

Следеће платформе пружају могућности за учење о овој теми:

- **Fast.ai** — бесплатни курсеви за вештачку интелигенцију;
- **TensorFlow** — алат и туторијали за машинско учење;
- **OpenAI API** — експерименти са AI моделима.

6. Медицинска сестра/здравствени радник

Здравство је увек било и биће стабилно и важно занимање, а нарочито сада у доба повећане бриге о здрављу.

Ако желите да се преквалификујете у подручју здравства и стекнете неке вештине и компетенције из ове области онда вам могу помоћи локални програми, преквалификације и курсеви, као и курсеви прве помоћи и неге на платформама *Udemy* или *Coursera*.

Интернет је неисцрпан извор различитих курсева, од којих су неки бесплатни, који вам могу бити полазна тачка у стицању нових знања и вештина. Зато, не оклевајте већ крените у сопствену потрагу за ваше боље сутра. Срећно!

Вештине будућности – како да се припремимо за будућност која је већ почела?

Аутор је **Ана Јовановић**.

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Кључне вештине, улога едукатора и примери који охрабрују на акцију.

Можда не делује тако, али данас смо у нешто бољој позицији у предвиђању блиске будућности него што су били људи у време појаве парне машине и преласка из аграрног у индустријско друштво.

Није било лако тадашњим генерацијама. Појава фабрика и нових занимања је тражила стручно особље и преквалификација је била неминовна. Ипак, тај процес је трајао годинама, а оно што се нама данас дешава – дешава се муњевитом брзином, готово преко ноћи.

Сваког дана се представља нови производ који покреће вештачка интелигенција, немогуће је испратити све, осим уколико се само томе не посветите. А и тада је питање да ли сте све новине видели.

Дакле, ми не стижемо ни да пратимо, а тек колики је изазов пред нама да све ново разумемо, усвојимо, применимо.

Па како смо онда у бољој позицији? Другачије је време, критичко и креативно размишљање је присутније и повећан је број образованих и функционално писмених људи. Такође, појавом медија, традиционалних и друштвених мрежа, информације се шире брже. Ово је све предуслов да будемо правовремено информисани о новим технологијама, начинима на које се примењују, као и о доступности обука за нова занимања.

Шта нам доноси ново време? Све важнија ће бити наше способности за **критичко размишљање, прилагођавање, креативност** и, пре свега, **целоживотно учење**, учење у ходу.

Развој ових вештина је посебно значајан за едукаторе. Одрасли у образовном систему често долазе са различитим искуствима, мотивацијама и препрекама. Неки желе да унапреде своје вештине како би остали конкурентни, док други траже потпуно нове каријерне путеве. Заједничко им је то што сви морају да се суоче са светом у којем су флексибилност и способност брзог учења кључни за успех.

Задатак едукатора одраслих више није само трансфер знања, већ је неопходно да инспиришу полазнике да постану проактивни, самоуверени и спремни да се прилагоде.

Шта све подразумевамо под вештинама будућности и каква је улога едукатора у томе?

Критичко и креативно размишљање

Критичко мишљење је наша способност да објективно анализирамо информације, препознамо тачност, користимо више извора и затим донесемо промишљени закључак.

Улога едукатора јесте да подстиче полазнике да постављају питања, да не верују слепо у све што виде, чују, прочитају, да увек преиспитују тачност и кредибилност извора. Креативно размишљање, с друге стране, подразумева способност генерисања нових идеја, повезивања наизглед неповезаних концепата и проналажења иновативних решења за сложене проблеме. Управо иновативност остаје у власништву људског ума.

Улога едукатора јесте да ствара окружење у којем је могуће грешити јер су то нове прилике за учење, да цени експериментисање и нове, потпуно другачије, погледе.

Решавање проблема

Једна од најпотребнијих вештина будућности је и способност решавања проблема. Свет који нас очекује не нуди унапред дефинисана решења, на нама је да их створимо. То подразумева идентификацију проблема, анализу узрока, развијање различитих стратегија, процену њихових последица и имплементацију најефикаснијег решења.

Едукатори одраслих треба да креирају сценарије и студије случаја које симулирају реалне проблеме, подстичући полазнике да примењују мултидисциплинарни приступ и да сарађују у проналажењу решења. И, наравно, фокус треба да буде на процесу, а не само на коначном резултату.

Дигитална писменост и разумевање нових технологија

Дигитална писменост више није избор, већ потреба. Поред корисничког знања, потребно је и разумевање утицаја на друштво и појединца у процесу учења.

За едукаторе одраслих, ово значи интегрисање дигиталних алата у процес учења, али и подучавање о основама вештачке интелигенције, анализе података и сајбер безбедности. Није циљ да сви постану програмери, већ да развију функционално разумевање како ове технологије функционишу и како их могу искористити за лични и професионални развој.

На пример, радионица о визуализацији података у *Power BI* може помоћи полазницима да разумеју трендове у својој индустрији, док учење основа кодирања (нпр. *Python* или *HTML*) може оснажити оне који желе да промене каријеру.

Комбиновање знања из различитих области

Поједини образовни системи у свету комбинују различите области и нама је често непојмљиво да неко учи економију упоредо са програмирањем. Али баш такав приступ је оно што ће омогућити стварање сјајних иновација које су усмерене и на економски ефекат, рецимо.

Едукатори одраслих треба да подстичу интердисциплинарни приступ учењу, охрабрујући полазнике да истражују везе између различитих предмета и да примењују знања стечена у једној области на проблеме у другој.

Ово подразумева и развој „Т-облика“ вештина, где појединац поседује дубоко знање у једној специфичној области (вертикална црта Т), али и широко разумевање и способност сарадње са стручњацима из других области (хоризонтална црта Т).

Прилагођавање методологија

Традиционални приступ, где едукатор стоји испред групе и преноси информације, све је мање ефикасан у контексту вештина будућности. Уместо тога, едукатори одраслих усмеравају процес учења, подстичу дискусију, постављају изазовна питања и стварају простор за самостално откривање.

За овакав приступ потребно је активно слушати, развити асертивну комуникацију и вештину давања повратне информације.

Конкретни предлози за имплементацију вештина будућности

До сада смо разумели да је целоживотно учење нужност и у томе је улога едукатора заиста велика. Следи неколико предлога на који начин се ова потреба може имплементирати у наставу:

А. Интеграција вештина у курикулуме.

Вештине попут критичког размишљања, креативности и дигиталне писмености треба уградити у све аспекте наставе. На пример, курс за занатлије може укључивати обуку о коришћењу софтвера за управљање пројектима, уз радионице за решавање проблема на терену. Сарадња са послодавцима осигурава да су курикулуми релевантни, док пројектна настава (нпр. симулације или хакатони) чини учење практичним и ангажованим.

Б. Коришћење дигиталних алата.

Већ данас едукатори могу да уводе нове технологије у процес учења. Мотивишући своје ученике да користе *ChatGPT*, *Manus*, *CapCut*, софтвере за убрзавање процеса, уз јасно објашњење да је ВИ алат, а не ентитет који ће нас уништити, полазници ће постати сигурнији у себе и свој рад и желети да уче све више и више.

Ц. Подстицање колаборације и умрежавања.

Далеко боље се усваја знање уколико полазници имају прилику да учествују у групним пројектима, када се умрежавају и деле искуства.

Д. Развој програма менторства и подршке.

Човек тражи човека, то нам је у генетском запису. Пружајући подршку и менторство, едукатори и даље остају спона која мотивише полазнике.

Делује компликовано?

Можда и јесте, али овакав приступ храни све оно што ми јесмо: грешимо и учимо на грешкама, критички размишљамо и тражимо нове начине, а у човеку видимо оно што он и јесте и треба да буде - човек од крви, меса и емоција.

© European Union 2025 / Siora Photography, Unsplash

Одустајање у основном образовању одраслих

Аутор је **Bernhard Schmidt-Hertha**.

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Високе стопе одустајања у ООО откривају скривену кризу. Поверење, стабилност и реформе у политици кључни су за задржавање полазника из осетљивих група.

Одустајање у образовању одраслих

Зашто одрасли прекидају учешће у образовним програмима пре времена?

Ово је интересантно питање будући да одговор пружа темељни увид у процес доношења образовних одлука. Ипак, ова тема је обрађивана у малом обиму у истраживањима о образовању одраслих. После значајних истраживања из 1970–1980 их, појављује се само спорадично.

Тек 2022. године Талхамер и сарадници су емпиријски доказали да је прекид континуираног образовања у принципу рефлексија друге одлуке, изазване променама индивидуалних и/или организационих околности или је последица неиспуњених очекивања. У многим случајевима, такви прекиди немају велике последице за полазнике, мада треба имати на уму да ово може да се разликује међу различитим областима образовања одраслих.

Специфична ситуација основног образовања одраслих

Више него икада раније, основно образовање је камен темељац бразовања одраслих. Оно обухвата не само писменост и писмо, већ и основне математичке и дигиталне вештине, основно економско знање и политичку писменост. Најновија *PIAAC* студија ОЕЦД а (2024) поново је нагласила хитну потребу за програмима писмености и основног образовања за одрасле, чак и у земљама ОЕЦД а. Иако особе са ниским нивоом писмености нису нужно социјално искључене — многи су запослени, имају породице и активни су у друштвеном животу — ризик од друштвене маргинализације је ипак знатно већи за ову групу.

У том контексту, релативно слабо учешће одраслих на ниском нивоу писмености у образовним могућностима представља изазов за образовне политике, али и свестан, легитимни индивидуални избор за неангажовање у организованим приликама за учење. Међутим, прекид образовних активности међу овом циљаном групом, која је ионако тешко доступна, делује посебно проблематично. То поставља питање узрока одустајања на курсевима основног образовања.

Истраживачки пројекат *DrAG*

Ови случајеви одустајања проучавани су у заједничком истраживачком пројекту Универзитета у Келну и Минхену, финансираном од стране Немачког савезног министарства за образовање и истраживање (код *W1474AFO*). Студија је применила методологију мешовитих метода: обухватила је интервјуе са девет одговорних за основно образовање у различитим институцијама, тринаест наставника, петнаест полазника и шест особа које су одустале, као и стандардизовану анкету 173 учесника (*Bickert, 2024*). Ови подаци су допуњени наративним прегледом постојећих студија о одустајањима у образовању одраслих. Различите перспективе учесника допринеле су свеобухватнијем разумевању одустајања у сектору основног образовања одраслих.

Посебна повезаност полазника и едукатора

Теоријски модел о одустајању у образовању одраслих (Thalhammer et al. 2022) указује да је кључни фактор за одустајање или наставак образовања — “поклапање” индивидуалних потреба са нечијом тренутном животном ситуацијом са једне стране, или са условима образовања одраслих које постављају институција, са друге стране. Наводно, одрасли одустају од даљег образовања када је неки од ова два баланса наруши услед личних или институционалних промена.

Ова динамика је видљива и у контексту писмености и основног образовања. Разлози због којих програм престаје да буде перципиран као прикладан обухватају: промене физичке удаљености (због селидбе организатора наставе или полазника), промене у запослењу или породичним околностима (Sindermann, 2023), али често и промену водитеља курса или организације курсева. То је постало нарочито јасно током пандемије 2020–2021, када су многи курсеви били прекинути или настављени у другачијем (дигиталном) формату (Bickert et al., 2022).

Изузетно упечатљив је и чврст однос између полазника основног образовања и њиховог водитеља курса. Промене особља и флукуација, које су честе у овом сектору услед нестабилних услова запослења, повезани су с високим ризиком да полазници и сами одустану. То највише произлази из значаја односа поверења између полазника и наставника, који се често гради месецима, па чак и годинама (Bickert, 2024). Ово је мање присутно у другим областима образовања одраслих. Не само да очекивања полазника, већ и подршка коју наставници пружају, се изгледа не поклапају са оним што је уобичајено у другим контекстима образовања одраслих:

„[Наставник] такође одговара на потребе појединаца. Ако имаш неки проблем или потешкоћу, она ти увек помогне или те подржи“ (114, 91).

Свеукупно, постоји зачудујуће мало сазнања о односу између полазника и наставника у образовању одраслих уопште (Schmidt-Hertha & Bernhardt, 2022). Ова студија пружа прве увиде у овај однос унутар специфичне области.

Изградња поверења

Курсеви писмености и основног образовања разликују се од других курсева за одрасле јер су полазници често посебно остљиви и захтевају интензивну подршку током учења. Стога је континуитет посебно важан, нарочито када је у питању наставни кадар. Ипак, изградња поверења између наставника и полазника захтева стабилне, предвидиве и примамљиве услове рада у циљу смањења непрестане промене наставног кадра. У Немачкој, интервјуи са наставницима сугеришу да их ангажованост за основно образовање примарно води алтруизам, али да је плата недовољна да осигурају основну егзистенцију. Поред тога, модели краткорочног финансирања обично нуде наставницима само привремене уговорне гаранције. До сада, међутим, није спроведено упоредно истраживање о условима запослења наставника или стопама одустајања полазника у основном образовању у другим европским земљама.

Литература

- Bickert, M. (2024). “When my teacher quits, I’ll quit too.” - A mixed methods study on trust and (dis-)continuation in adult basic education. *International Journal of Lifelong Education*, 1-16. DOI: [10.1080/02601370.2024.2412590](https://doi.org/10.1080/02601370.2024.2412590)
- Bickert, M., Arbeiter, J., Sindermann, L. & Thalhammer, V. (2022). Drop-out in der Alphabetisierung und Grundbildung Erwachsener – Pandemiebedingte Herausforderungen und theoretische Perspektiven. *Zeitschrift für Bildungsforschung*, 12(1), 61-79. DOI: [10.1007/s35834-022-00338-6](https://doi.org/10.1007/s35834-022-00338-6)
- Grotlüschen, A. & Buddeberg, K. (Eds.) (2020). LEO 2018. *Leben mit geringer Literalität*. Bielefeld: wbv.
- OECD (2024). *Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023*. Paris: OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/b263dc5d-en>.
- Schmidt-Hertha, B. & Bernhardt, M. (2022). Pedagogical Relationships in Digitised Adult Education. *Studies in Adult Education and Learning*, 28(1), 11-24.
- Sindermann, L. (2023). Frustration, care work, and the pandemic: Reasons for drop-out in literacy and adult basic education. *Internationale Yearbook Adult Education* 46, 99-114. DOI: [10.3278/9783763973910](https://doi.org/10.3278/9783763973910)
- Thalhammer, V., Hoffmann, S., von Hippel, A., & Schmidt-Hertha, B. (2022). Dropout in adult education as a phenomenon of fit: An integrative model proposal for the genesis of dropout in adult education based on dropout experiences. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 13(3), 231–246. <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.3351>
- Thalhammer, V., Sindermann, L., Bickert, M., Mulliez, G., Schmidt-Hertha, B. & Schemmann, M. (2023). Understanding and Dealing with Drop-out in Literacy and Adult Basic Education. In L. Formenti, A. Galimberti & G. Del Negro (Eds.), *New seeds for a world to come. Policies, practices and lives in adult education and learning. Proceedings of the 10th ESREA Triennial Conference* (p. 462 - 463), University of Milano Bicocca. DOI: [10.5281/zenodo.8017866](https://doi.org/10.5281/zenodo.8017866)

© European Union 2025 / Fabian Blank, Unsplash

Од финансијске анксиозности до финансијске писмености

Аутор је **Saskia Dr. Eschenbacher**.

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Тренутак који је све променио

Као и многи од нас, годинама сам избегавала да се бавим својим финансијама. У мислима су ми одјекивали коментари из детињства: „Ниси за то.“ У комбинацији са сопственим ограничењима — „Уопште немам појма о финансијама“ — доживљавала сам стални стрес и избегавала теме попут планирања пензије. Није било реч о томе да сам по природи неспособна са новцем — једноставно сам била преоптерећена.

Када ми је пријатељица предложила да се обратим финансијском саветнику, имала сам осећај олакшања: „Напокон, неко други ће се позабавити свим тим сложеним питањима!“ Али тај олакшавајући осећај брзо је прерастао у сумњу када сам помислила да би саветник могао да злоупотреби моју наивност по питању финансија. И управо је та потенцијална могућност да ћу бити плен манипулације, постала је мој највећи мотиватор.

Као истраживач, одлучила сам да урадим оно шта умем да радим: да истражујем. Та одлука није трансформисала само стање на мом банковном рачуну — трансформисала је цео мој однос према новцу.

Европска криза у области финансијске писмености

Оно што сам открила током истраживања било је и охрабрујуће и забрињавајуће. Моје искуство одражава много шири проблем распрострањен у Европи, као што показује и **једно истраживање финансијске писмености у ЕУ из 2023:** само је око четвртина испитаника тачно одговорила на четири од пет основних питања о финансијском знању. Према овом истраживању, само 45% Европљана разуме принцип сложених камата, иако је то тема од кључног значаја за личне финансије и дугорочну штедњу.

Истраживање открива изразити образовни јаз: отприлике половина грађана Европе је умела да одговори на само два или три питања о финансијама, док је четвртина доживела питања као изузетно захтевна успевши да одговори тачно на само једно или, пак, ни на једно питање.

Међу европским земљама, на врху по финансијској писмености су Холандија, Данска, Финска и Естонија – у овим земљама, четири од десет испитаника — у просеку 43%, 40%, 40% и 39% – показује завидно познавање финансија. Али чак и у тим земљама, више од половине грађана нема адекватно финансијско знање.

За едукаторе одраслих, ове статистике представљају и изазов и могућност. Зашто, уопште, имамо тешкоће са финансијским појмовима?

Психологија новца

Одговор се крије у начину на који наш мозак функционише. Моје путовање започело је читањем књиге Моргана Хаусела „*The Psychology of Money*“ и било је заиста трансформишуће. Пример из књиге (2020, стр. 65) илуструје зашто нам финансијски концепти делују тако тешко: „Линеарно размишљање је много интуитивније од експоненцијалног. Ако бих вас питао да израчунате $8+8+8+8+8+8+8+8$ у својој глави, ви то можете урадити за неколико секунди (одговор је 72). А ако бих вас питао да израчунате $8 \times 8 \times 8 \times 8 \times 8 \times 8 \times 8 \times 8$, ваш мозак би експлодирао (одговор је 134,217,728).“

Наш мозак, једноставно, није „паметан“ за експоненцијалне концепте попут сложених камата и дугорочног улагања. То није лична слабост — то је људско ограничење којем су подложни чак и најобразованији.

Узмимо као пример Ворена Бафета, једног од најуспешнијих инвеститора у историји. Како Хаусел каже (2020, стр. 64): „Његова вештина је улагање, али његова тајна је време. Тако сложена камата функционише.“ Бафет је почео да улаже када је имао 10 година, и тако оставио сложеној камати деценије да ради свој магични посао.

Разумевање ове психолошке баријера било је ослобађајуће — али поставило је ново питање: како прећи од разумевања до акције?

Откривање свог „богатог живота“

Након што сам се упознала са финансијским едукаторима као што су *Nischa* (@nischa на YouTube-у) и *Vivian Tu* (*Your Rich BFF*), скоро невољно сам почела да читам *I Will Teach You to Be Rich*, књигу Рамита Сетија (*Ramit Sethi's* (2019). Наслов свакако упада у очи, због чега ме је било мало срамота у књижари док сам је плаћала. (Срећом, продавац није ни приметио.)

Сетијева централна филозофија (2019, стр. 17) је трансформисала мој начин размишљања: „Трошите новац нештедимице на ствари које волите, и бескомпромисно штедите на оним које не волите.“ Овај приступ је захтевао дубоку рефлексiju о томе шта чини мој богат живот..

Праћење трошкова помоћу *Nischa*-иного алата *Intentional Spending Tracker* ми је помогло да откријем нешто шокантно о себи: колико трошим на мача чај (скоро да сам добила срчани удар када сам видела месечни збир). С друге стране, дао ми је и јаснију слику о томе шта ми је драгоцено: док бих могла да уштедим на скупим паметним телефонима, аутомобилима и куповини гардеробе, путовање је нешто где не могу да правим компромисе. Мој новогодишњи сафари у ваздушном балону који плови изнад Серенгетија док посматрам Велику миграцију је управо пример искуства каквом желим да дам приоритет.

Који је то ваш богат живот? Шта вас усређује? Како желите да проживите свој живот?

Када коначно дефинишете шта за вас представља богат живот, изазов који вам предстоји је да научите како да га финансирате. Овде традиционални начини креирања буџета на помажу - али има других начина.

Свесни план потрошње: Бољи систем од буџетирања

Сетијева метода — *Conscious Spending Plan (CSP)* — фокусира се на свесну намеру уместо на ограничења која намеће постављени буџет. Сети тврди да традиционално буџетирање не доноси резултате јер се фокусира на ограничења, а не на намеру (нпр. да потпуно одустанете од matcha чаја). Сетијев *Conscious Spending Plan (CSP)* нуди одрживије решење тако што предлаже расподелу прихода на четири категорије. Ево кратког прегледа.

- **Фиксни трошкови** (50–60% нето прихода): обухватају стамбене трошкове, комуналије, осигурање — додајте резерву од 15% (нпр. ако ваши трошкови износе €2000, буџетирајте €2300).
- **Улагања** (10%): новац за „будућег вас“, као што су пензиони фондови — покушајте да годишње повећавате ову категорију за 1%.

- **Штедња** (5–10%): за хитне ситуације (почните са три до шест месеци основних трошкова) и краткорочне циљеве (путовања, поклонима, могуће учешће за стан)
- **Потрошња "без осећаја кривице"** (20–35%): новац за ствари које волите.

Отворите одвојене рачуне за сваку категорију и аутоматизујте трансфере са рачуна на који добијате зараду. Тако ћете елиминисати потребу да се приволите да урадите то сваког месеца — систем ће сам радити уместо вас.

Пре него што почнете да улажете, имајте на уму: **административни трошкови су ваш непријатељ! Административни трошкови** од 1% током 50 година могу вам „појести“ 39% повраћаја; чак и за 35 година, губитак је 28%. Зато банке и финансијски саветници не би требало да буду примарни извор финансијских савета — они профитирају од вашег незнања.

Сада када разумете психолошке аспекте, дефинисали сте своју визију „богатог живота“, упознати сте са планом трошења и свесни сте замке административних трошкова, можда се питате: одакле уопште почети? Ако се и даље осећате преоптерећено, добра вест је: следећи корак је једноставнији него што мислите.

Ваш акциони план — како почети

Може вас утешити чињеница да сваки финансијски план почиње једним кораком. . Следите низ који препоручује *Nischa* у оквиру „*Payday routines*“:

- Израчунајте основне трошкове живота (циљајте да буду мање од 60% нето прихода)
- Уштедите један месец трошкова (за неопходне потребе)
- Одустаните од задужења са високим каматама (више од 7%)
- Искористите пензионе доприносе (ако постоје)
- Изградите фонд за хитне случајеве (3–6 месеци основних трошкова)
- Уложите остатак.

И запамтите, нема идеалне формуле — важно је да напредујете корак по корак.

И још нешто да запамтите

Најбоље време за започињање ове финансијске трансформације је било пре више година. **Друго најбоље време је сада.**

Као едукатори одраслих, разумемо трансформативну моћ учења. Финансијска писменост је само још један битан скуп вештина — она вам омогућава да живите у складу са својим вредностима и креирате богат живот какав желите.

Моје путовање од финансијске анксиозности до сигурности није било само о бројевима — било је превазилажење ограничења, преузимање контроле над својом будућношћу. Статистике показују да већина Европљана има сличне изазове с финансијском писменошћу — значи, ви сте у већини, а не изузетак.

Ви то можете. И запамтите: нисте сами на овом путу.

Библиотеке у борби против дезинформација

Аутор је **Сандра Николић**.

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Искуство Библиотеке града Београда из пројекта „Новинска писменост кроз друштвену игру“

Библиотеке као простор у којем се негује критичко мишљење и гради отпорност заједнице на манипулацију

Свакодневно у библиотекама чујемо питања грађана који траже поуздане информације. Међу њима је једно које се понавља изнова и изнова: „Које веровати у мору противречних информација?“

Одговор није лак, али је јасно: у добу када се дезинформације шире брже него чињенице, а алгоритми затварају људе у „ехо-коморе“, новинска писменост постаје једна од најважнијих животних вештина.

Библиотеке су одавно прерасле оквир места за позајмљивање књига. Данас су оне простори заједничког учења, критичког преиспитивања и грађења отпорности заједница на манипулације. Управо та улога била је покретач нашег учешћа у европским иницијативама које развијају нове приступе у области медијске и новинске писмености.

После успешне реализације пројекта „Унапређење кључних грађанских компетенција у ери постистине: медијска писменост и критичко мишљење“ (*Enhancing Key Civic Competences for the Post-truth Era: News Literacy and Critical Thinking – ESSENTIAL*), у којем смо заједно са партнерима поставили темеље за критичко сагледавање медијских садржаја, уследио је логичан корак: учешће у пројекту „Новинска писменост кроз друштвену игру“ (*NEED-News Literacy on Board*) који се такође реализује уз подршку Еразмус+ програма.

Пројекат предводи организација Никанор из Бугарске, а партнери су:

- Библиотека града Београда (Србија)
- Универзитет Хачетепе (Турска)
- Народни универзитет Жалец (Словенија).

Оно што све партнере повезује јесте уверење да новинска писменост није само академска вештина већ практичан алат за живот у савременом друштву, као и да овакве иницијативе оне нуде конкретне алате којима можемо подржати наше кориснике – од ученика и студената, до старијих суграђана и особа које тешко прате брзи развој дигиталног окружења.

Учење кроз игру – нова димензија учења

Пројекат је започет у октобру 2023. и траје до септембра 2025. године. У том периоду развили смо ресурсе који комбинују забаву, учење и критичко промишљање:

- **Друштвена игра за мерење знања из новинске писмености** – намењена пре свега процени нивоа знања, али кроз сам процес играња омогућава и усвајање нових појмова, што чини да се учење и евалуација природно преплићу.
- **Друштвена игра за едукацију грађана** – постављена на принципу учења кроз искуство, ова игра садржи питања која су *QR* кодовима повезана са додатним дигиталним материјалима, чинећи учење интерактивни и занимљивим.
- **Онлајн база знања:** <https://need.openresource.net> – богата збирка брижљиво одабраних образовних материјала која се може користити у настави, радионицама и самосталном учењу.
- **Веб-сајт пројекта:** <https://newsliteracy.info> – централно место на којем су доступни сви ресурси, као и информације о активностима и резултатима пројекта.

Сви резултати доступни су на **пет језика** – енглеском, бугарском, турском, словеначком и српском.

Зашто је игра толико моћна?

Игре нуде нешто што класично учење често не може – простор без ризика и осуде, у којем учесници могу да истражују, греше и поново покушају. Оне подстичу дискусију, радозналост и креативност.

Овај приступ је посебно ефикасан у раду са младима, а показује се и као учинковит метод за оне који немају високе дигиталне вештине или који често избегавају онлајн алате. На тај начин, и старији грађани или осетљиве групе добијају прилику да активно учествују у процесу учења.

Од резултата до заједнице

Да би нови алати заживели у пракси, организовали смо низ мултипликатор догађаја. Један од њих одржан је у јуну 2025. у Библиотеци града Београда, где смо окупили библиотекарe, наставнике, представнике цивилног друштва и едукаторе. У интерактивној атмосфери заједно смо истраживали како ове игре и ресурси могу постати део њихових радионица, наставе или активности у локалној заједници. Овим догађајем, Библиотека града Београда је учврстила своју улогу као институција која негује учење у свим животним добима и активно доприноси развоју способности критичког сагледавања медијских садржаја.

Сличне догађаје реализовали су партнери у Бугарској, Турској и Словенији, а сваки од њих био је прилика за умрежавање и заједничко промишљање о томе како ширити резултате.

Пут ка резилијентнијој Европи

Свет пред нас ставља бројне изазове – од глобалних пандемија и изборних процеса, преко оружаних сукоба, па све до последица климатских промена. У том контексту, новинска писменост није луксуз, већ неопходност. Игром, заједничким учењем и критичким дијалогом стварамо основу за резилијентније и информисаније друштво, у којем грађани умеју да препознају поуздане изворе и доносе одговорне одлуке.

Као библиотекари знамо да наша улога одавно није ограничена на књиге и полице. Све чешће смо ту да помогнемо људима да се снађу у свету информација, да савладају нове вештине и усвоје нова знања. У пројекту NEED смо заједно са партнерима добили прилику да испробамо нове начине како то можемо радити на пољу новинске писмености – кроз игру, кроз заједничко учење и кроз ресурсе који су доступни свима.

Оно што бих посебно истакла јесте да ови алати нису намењени само библиотекарима, већ могу бити подједнако корисни наставницима у школама и едукаторима у организацијама цивилног друштва. Сви радимо са људима који траже исто – сигуран пут кроз шуму информација.

Овај пројекат зато видим као позив на сарадњу: да искористимо игре, базу знања и материјале које смо заједно створили, да их прилагодимо својим срединама и да их делимо са заједницама у којима радимо. Тако не само да јачамо појединце, већ градимо и мрежу професионалаца који једни другима пружају подршку.

Истражите пројекат и преузмите игре: <https://newsliteracy.info>
Пратите нас на Фејсбуку: <https://www.facebook.com/newsliteracyonboard>

© European Union 2025 / iStock

Нови ОЕЦД увиди у образовање одраслих у ЕУ

Аутор је **EBSN уредник**

[Линк ка оригиналном чланку](#)

Нови подаци ОЕЦД-а откривају све веће разлике у учењу одраслих. Сазнајте који су главни изазови за ЕУ.

Дана 8. јула ОЕЦД је објавио нови извештај под називом *Trends in Adult Learning – New Data from the 2023 Survey on Adult Skills* (Трендови у образовању одраслих - најновији подаци из Истраживања о вештинама одраслих из 2023). Циљ извештаја је од кључног значаја за разумевање обимних података који су прикупљени: „[Извештај] Истиче разлике између социо-демографских група у њиховој склоности да учествују у образовању одраслих, идентификује групе које су најрањивије за суочавање са препрекама у учењу и даје препоруке за доносиоце политика у циљу побољшања доступности и ефикасности образовања одраслих.“

Иако извештај ОЕЦД-а представља глобалне налазе, многи увиди су од значаја за европски контекст, посебно у тренутку када државе чланице ЕУ раде на остваривању циљева постављених *Европском агендом за вештине* за шта имају рок до краја ове године. Агенда, као и најновији извештај ОЕЦД-а, издваја неколико кључних индикатора који су од суштинског значаја за политику и праксу образовања одраслих:

- **учешће одраслих старости 25–64 године у учењу током последњих 12 месеци**
- **учешће нискоквалификованих одраслих (25–64) у учењу током последњих 12 месеци**
- **удео незапослених одраслих старости 25–64 године са недавним искуством учења**
- **удео одраслих старости 16–74 године који поседују барем основне дигиталне вештине.**

Овај чланак сумира главне поуке из тематског извештаја ОЕЦД-а, са посебним освртом на сектор образовања одраслих у ЕУ.

И даље постоје различити степени учешћа у образовању.

Иако постоји широка сагласност да је целоживотно учење од суштинског значаја, учешће у образовању одраслих у многим земљама достигло је плато или чак бележи пад. Извештај наглашава трајно недовољно учешће нискоквалификованих, старијих и социјално угрожених група, што постаје уочљив тренд у многим земљама ЕУ.

Један од важних увида које извештај доноси је да двоје од петоро одраслих учествују у формалном или неформалном образовању одраслих. (*подаци се могу пронаћи на овом линку*). Ово показује да је укупно учешће у паду. Изненађујуће, пад је највећи код група које су до сада предњачиле (нпр. мушкарци, високо плаћени и високо образовани радници на квалификованим позицијама). На пример, родни јаз се смањило јер је број мушкараца у образовању одраслих опао „осетно више“ него број жена.

Да би се остварио циљ ЕУ да до 2030. године 60% одраслих учествује у учењу (према Акционом плану Европског стуба социјалних права), неопходни су циљани обухват, флексибилна понуда и мере подршке прилагођене различитим групама.

Кратке и обавезне обуке доминирају

У земљама ОЕЦД-а формално образовање одраслих је у паду: само 8% одраслих је тренутно уписано у структурисане образовне програме – пад од више од два процентна поена у односу на претходне циклусе истраживања. Насупрот томе, учешће у неформалном, пословно оријентисаном учењу остаје много распрострањеније (37%). Иако је овај вид учења забележио благи пад – око три процентна поена – тај тренд није присутан у свим земљама.

Неформалне обуке често су кратке: 42% траје дан или мање, а 40% до недељу дана. Иако овакав формат подстиче веће учешће (посебно запослених), ретко доводи до дубоких и дуготрајних промена у каријери. Занимљиво је да незапослени чешће учествују у дужим програмима (38%) у односу на запослене (15%). Мање временски ограничени, незапослени одрасли често бирају обимније програме усмерене на јачање запошљивости и припрему за значајније каријерне промене, док запослени полазници обично траже краће, циљане обуке које су усклађене са њиховим тренутним радним задацима.

Препреке за учење одраслих и даље постоје

Побољшање радних перформанси и запошљивости остаје главни мотив за одрасле који се укључују у учење, што је дуготрајан фактор током последње деценије. Охрабрујуће је то што већина одраслих полазника сматра да је обука корисна. Није изненађујуће да земље у којима полазници обуку доживљавају као кориснију такође бележе више стопе учешћа.

Ипак, значајни изазови и даље постоје. У просеку, половина одраслих у земљама ОЕЦД-а није учествовала нити је желела да учествује у учењу током претходне године. Међу онима који јесу показали интересовање, сваки четврти се суочио са одређеним препрекама, нпр. недостатком времена (често због пословних или породичних обавеза) или трошковима обуке. Ове препреке чешће погађају жене, млађе одрасле и високообразоване.

Послодавци имају кључну улогу у олакшавању приступа учењу, јер је подршка послодавца један од најпоузданијих показатеља учешћа. Од првог циклуса *PIAAC*-а, многе земље бележе пораст пословно оријентисаних обука током радног времена. Јача сарадња између влада и привреде може додатно побољшати приступ квалитетним, релевантним приликама. Више од половине радника који су искусили промене на послу (посебно због дигиталне трансформације) наводи да им је омогућена обука како би се лакше прилагодили.

Поновно осмишљавање политика образовања одраслих

Поред снажног наглашавања потребе да послодавци унапреде политике одсуства ради обуке и смањење финансијских препрека у виду пружања новчане помоћи, извештај снажно истиче два аспекта на којима треба радити: унапређење флексибилности у понуди учења одраслих и јачање циљаних политика за недовољно заступљене групе.

Унапређивање флексибилности

Чест изазов са којим се суочавају земље чланице ЕУ је питање како да осигурају да кратки тренинзи, као што су једнодневни или недељни курсеви, доведу до значајног унапређења вештина. Земље реагују такко што уводе микроквалификације и модуларне квалификације у националне системе образовања и обуке. Ови алати омогућавају постепено стицање и развој вештина без обавезе уписа у дуготрајне и свеобухватне програме. Међутим, постоји бојазан да модуларно и микро-учење неће довести до стварног напредовања у каријери. Штавише, не укључују сви образовни системи кратке курсеви у оквир квалификација, што може ограничити њихово признавање од стране послодаваца. Неопходна је транспарентност у погледу тога како микроквалификације доприносе ширим квалификацијама или портфолију вештина.

Тakoђе постоји потреба за очувањем обима и одрживости учења. Иако модуларно учење побољшава приступ, кратки курсеви треба да пређу границу стриктно пословних вештина и укључе трансверзалне компетенције, као што су дигитална писменост, сарадња и решавање проблема, који подржавају дугорочну запошљивост.

Укључивање послодаваца представља још један кључни фактор. Признавање микроквалификација и модуларних обука остаје неуједначено у различитим индустријама. Већа сарадња између влада и социјалних институција може премостити тај јаз. Омогућавање послодавцима да учествују у дизајну садржаја обука, потврђивању исхода учења и суфинансирању понуде може побољшати кредибилитет флексибилних програма учења.

Подршка угроженим групама

Извештај показује да су „старији радници, мигранти и они са нижим формалним квалификацијама знатно мање склони да учествују у обукама него друге групе.“ Да би се овај изазов превазишао, земље су покренуле различите иницијативе, нпр. програме засноване на подршци заједнице (као што су програми породичне писмености у Ирској), радно-базиране програме за нискоквалификоване запослене, као и програме прилагођавања за мигранте и избеглице.

Успех ових циљаних политика у великој мери зависи од више фактора. Извештај издваја следеће:

Истовремено уклањање више препрека: Недовољно заступљене групе често се суочавају са комбинацијом финансијских, информативних и логистичких препрека. Интервенције које се фокусирају само на један аспект могу да буду без успеха у решавању суштинских структурних проблема. Најуспешније иницијативе комбинују финансијску подршку (нпр. ваучере за обуку, субвенције), персонализовано вођење (нпр. каријерно саветовање, менторство) и флексибилне формате учења (нпр. модуларне курсеви, онлајн и комбиновано учење).

Изградња поверења и подизање свести: Многи социјално угрожени полазници нису упознати са могућностима за учење или сумњају у њихову вредност. Иницијативе које потичу из заједнице и вршњачке мреже играју кључну улогу у подизању свести и изградњи поверења. Културолошки осетљиви програми који укључују лидере заједнице или организације миграната, могу допрети до полазника који иначе не би ступили у контакт са формалним организаторима обука.

Видљиви показатељи да обука доводи до запошљавања: Од суштинске је важности да програми буду усаглашени са потребама послодаваца, јер то полазницима показује јасну корист од обука. Тесна сарадња између влада, послодаваца и организатора обука је неопходна како би иницијативе за развој вештина могле да допринесу личном напретку полазника.

Оцењивање утицаја и ширење успешних модела: Иако многе иницијативе показују добре резултате, њихово ширење остаје изазов. Неопходно је улагати у чврсте системе мониторинга и евалуације да би се утврдило шта најбоље функционише. Успешни модели треба да буду проширени и прилагођени различитим контекстима како би обезбедили ширење најбољих пракси у великом обиму.

Прочитајте више

Овај чланак је истакао само неке кључне увиде из истраживања вештина одраслих из 2023. године. За детаљнији преглед трендова и шири увид, погледајте онлајн верзију извештаја, доступну за бесплатно читање и преузимање:

- [Линк ка пуном онлајн извештају](#)
- [Линк ка сажетку извештаја](#)
- [Линк ка ЕПАЛЕ блогу о PIAAC подацима о основним вештинама](#)
- [Придружите се дискусији на ЕПАЛЕ Конференцији заједнице 2025. године](#)

ЕВРОПСКА УНИЈА

ЕРАЛЕ

Србија

ЕПАЛЕ НАЦИОНАЛНИ
ТИМ ЗА ПОДРШКУ
ФОНДАЦИЈА ТЕМПУС
ЖАБЉАЧКА 12
11000 БЕОГРАД
+381 11 33 42 430, опција 3
adult-education@tempus.ac.rs

Суфинансира
Европска унија

Овај документ је финансиран средствима Европске уније. Публикација одражава само становишта аутора и не нужно становишта Европске уније и Извршне агенције у области образовања и културе (EACEA). Ни под којим условима се Европска унија ни EACEA не могу сматрати одговорнима за садржину документа.

ФОНДАЦИЈА
ТЕМПУС

Еразмус+

Обогађује животе, шири видике.